

VÝVOJ VZTAHU SPOLEČNOSTI K JEDINCŮM S POSTIŽENÍM

2020

Ilona Fialová

„POHYB PROVÁZÍ ČLOVĚKA CELÝM ŽIVOTEM A JE NEZBYTNOU SOUČÁSTÍ JEHO EXISTENCE“.

- Vztah společnosti k tělesně postiženým jedincům se vyvíjel od nepaměti souběžně s rozvojem společnosti.
- Byl závislý na struktuře společnosti, na území a na etapě vývoje dané společnosti.
- Z tohoto pohledu dělíme vztah společnosti k jedincům s tělesným postižením na čtyři stádia:
 - 1. Stadium represivní - pravěk
 - 2. Období charitativní péče – středověk
 - 3. Stadium humanitní péče – období humanismu a renesance
 - 4. Období preventivně rehabilitační

1 REPRESIVNÍ STADIUM

- **Zachovat kmen jako celek vyžadovalo leckdy vyloučit jednotlivce slabé, zatěžující životaschopnost kmene.**
- **Proto osoby staré a nevyléčitelně nemocné, slepé a zmrzačené i jinak postižené, bývaly kmenem většinou opouštěny nebo přímo pobíjeny.**

ANTIKA

- **Pro antiku je také typický odmítavý až represivní přístup k postiženým.**
- Ve **Spartě** rozhodovala rada starších o osudu postižených dětí, podle tzv. Lykurgovy ústavy (asi 8. stol. př. Kr.).
- Děti byly házeny do propasti v pohoří Taygetos, nebo byly pohozeny v pustině.
- **Zákaz zabíjet** děti s postižením **platil jen v Izraeli a egyptských Thébách**. Lidé s postižením dostávali přiměřenou práci, zřejmě proto, aby se nezmenšoval počet otroků.
- V Athénách bylo zabíjení jedinců s TP dovoleno podle Solonových zákonů (konec 6.stol. př. Kr.) a to na základě vyjádření porodní báby.
- Negativní postoj k lidem s postižením měli také např. Platón, Aristoteles nebo známý lékař Hippokrates.

ANTICKÝ ŘÍM

- Významné postavení **měla rodina**, která byla posvátná.
- Otec zde měl právo zabít dítě s postižením hned po narození. Později k tomu potřeboval souhlas dalších pěti občanů.
- Musel je odnést do lesché (společenský dům), kde rada starších rozhodla o jeho osudu.
- V Římě se každoročně konal tzv. **Trh bláznů**, na který se dováželi lidé s postižením i z dalekých zemí a prodávali se.
- Některé vylodili na ostrově na řece Tiber a ponechali je osudu.
- Výjimku tvořili váleční invalidé, o ně se postaral stát.

2. STŘEDOVĚK - OBDOBÍ CHARITATIVNÍ PÉČE

- **Křesťanství** se zrodilo začátkem 1. století po Kr. V Palestině. Jeho zakladatelem byl Ježíš a podstatou byla bezvýhradná láska k Bohu a k bližnímu.
- Cílem a smyslem výchovy v křesťanské tradici je výchova k Bohu a k víře v Krista. **Křesťanství posunulo životní ideál do sféry života po smrti.**

KŘESŤANSTVÍ

- Křesťanství lidem s postižením přiznalo právo na důstojný život.
- Případy fyzické likvidace tělesně postižených se vyskytly i ve středověku, neboť církevní inkvizice, někteří náboženští reformátoři a filozofové označili nemocné za **zplozence d'ábla**, a ti nemají právo na život.

KŘESŤANSTVÍ

- S nástupem křesťanství začaly vznikat rozličné církevní charitativní instituce.
- Nejnutnější pomoc poskytovaly kláštery, špitály, chorobince a chudobince a plnily tak nezastupitelnou funkci v péči o děti s vrozenými vadami a jedince nemocné v důsledku nekvalitní výživy, válek, nedostatečné hygieny i celkového morálního úpadku.

KŘESŤANSTVÍ

- Dále však přetrvával názor, že narození postiženého dítěte je Boží trest za hříchy rodičů.
- Trvalo velmi dlouho, než se podařilo reálně překonat vžitě negativní stanovisko k postižení jakožto společenskému jevu. (Turecko – dnes, epilepsie ???).
- **Podle Viktora Lechty (1994, 2010) první náznaky speciální péče o jedince s postižením lze v Evropě zaznamenat až v období osvícenství, ve 2. pol. 18. stol.**

3. STADIUM HUMANITNÍ PÉČE

- Představitelé renesančního humanismu prosazovali nutnost **nejen pomáhat potřebným, ale byl vysloven i požadavek na jejich vzdělání.**
- K nejvýznamnějším nositelům myšlenky, že nestačí o postižené pouze pečovat, ale je nutné poskytnout jim výchovu a vzdělání, které jim umožní osamostatnit se, patří **Jan Ámos Komenský (1592-1670).**
- Pod vlivem Komenského myšlenek se začaly objevovat snahy o vzdělávání tělesně i smyslově postižené mládeže.

HUMANISMUS

- **V 18. a zvláště v 19. století** spolu s rozvojem lékařských věd a se změnou ekonomických podmínek se ústavy nestávají pouhým azylem, ale handicapovaným je v nich poskytována léčba a rehabilitace.
- Zásady prevence prosazoval také fyziolog **Jan Evangelista Purkyně** (1787-1869). Zakladatel cytologie (věda o buňkách).
- Otázka péče o postižené se začíná dotýkat i organizace školství, kdy ohled na speciální potřeby se objevil v řadě školských rakouských a prvorepublikových zákonů, v návaznosti na aktuální společenské podmínky.
- Ve světě i u nás vznikala první zařízení pro nevidomé a neslyšící, později pak vznikaly ústavy pro jedince rozumově postižené, tělesně postižené a obtížně vychovatelné.

PÉČE O POSTIŽENÉ V ČECHÁCH

- V roce **1901** založil MUDr. **František Hamza** (1868-1930) sanatorium v Košumberku u Luže, kde se léčily děti s tuberkulózou. Sanatorium funguje dodnes (jižně od Pardubic, nedaleko Chrudimi nebo Vysokého Mýta).
- V roce **1903** založen Ortopedický ústav v Liberci, zakladatel **MUDr. Joseph Gottstein**. V prostorách ústavu je nyní zařízení poskytující sociální služby.
- V Praze byl předsedou Spolku pro léčbu a výchovu rachitiků a mrzáků v roce 1911 zvolen **prof. MUDr. Rudolf Jedlička**

PÉČE O POSTIŽENÉ V ČECHÁCH

- Za podpory Jedličky byl v Praze roku **1913** otevřen první český ústav pro léčbu a výchovu zmrzačelých. Krátce po založení byl tento ústav pojmenován po svém zakladateli - **Jedličkův ústav pro zmrzačelé**, nyní **Jedličkův ústav a školy**.
- V roce **1919** byl otevřen v Brně „**Dětský ústav tělesně vadných**“.
- Dnes **Centrum Kociánka** (ÚSP pro TP na Kociánce). První ředitel byl **Jan Chlup**.

NĚKOLIK ZAJÍMAVÝCH INFORMACÍ:

- Na začátku 11. století byl objeven termální pramen v **Janských Lázních**, hledači zlata. O d roku 1935 se zde léčily následky dětské obrny (poliomyelitis).
- **Se světoznámými Lázněmi Jeseník je spojeno jméno Vincent Priessnitz (1799-1851)**, německé národnosti, zakladatel moderního způsobu vodoléčby - hydroterapie. Priessnitzův obklad – zásada – obklad se nesmí zapařit!!! Prosazoval například léčbu prací, čerstvým vzduchem a čistou horskou vodou, zdravá chůze.

INFO

- V roce **1954** - **Albert Sabin** (žil v Americe) vyvinul vakcínu proti dětské obrně (virová). U nás provedena vakcinace dětí v roce 1958 na celém území státu. Byli jsme první na světě. Od roku 1961 se neobjevil žádný případ dětské obrny.
- **Tuberkulóza** – závažné infekční onemocnění plic. Francouzský mikrobiolog **Albert L. Ch. Calmett** (1863-1933) zavedl diagnostický test a preventivní očkování proti TBC – tzv. **kalmetizace**. U nás poprvé v roce 1925, ve Francii v roce 1921. Už se u nás neočkuje!

4. OBDOBÍ PREVENTIVNĚ REHABILITAČNÍ PÉČE

- Stádium označované jako stádium rehabilitačních postojů, představující postoje společnosti koncem 19. a v počátku 20. století.
- Je charakteristické prosazováním rovnoprávnosti handicapovaných a jejich uplatňováním ve společnosti.
- Zásady prevence prosazoval **T.G. Masaryk**(1850-1937)
- **Kapitalismus** – přináší nové směry a postoje k postižení.
- V našem prostředí **do roku 1989** (období socialismu) jedinec s postižením se nemusí snažit, stát se o něj postará. Žáci byli zařazeni do školy dle svého postižení, osoby s těžkým postižením byly segregovány většinou v ÚSP.

PREVENCE A REHABILITACE

- **Komplexní (komprehensivní) rehabilitace** měla tyto jedince opět navrátit do pracovního procesu.
- Spolu s intenzivní rehabilitační péčí o tělesně postižené se prosazuje myšlenka **preventivní péče**.
- Součástí této péče jsou snahy genetické a eugenické (nauka o zlepšování genetického základu).
- **Výchova k manželství a rodičovství je nezanedbatelnou složkou celkové preventivní péče.**

PREVENCE X REHABILITACE

- Na úrovni vlády vznikl **Vládní výbor pro zdravotně postižené občany**, byl přijat **první Národní plán pomoci** a další právní normy, respektující specifika občanů se zdravotním postižením.
- V průběhu let 1993-1998 plně pokračoval rozvoj neziskového sektoru, vznikaly nové formy a metody práce ve prospěch zdravotně postižených.
- Etapa končí přípravou **Národního plánu pro vyrovnání příležitostí pro občany se zdravotním postižením**, jsou přijaty či novelizovány základní právní normy upravující oblasti s bezprostředním vztahem ke zdravotnímu postižení (sociální zabezpečení, školství, doprava aj.).

SOUČASNOST

- Převládají pozitivní postoje majoritní části společnosti.
- Případné diskriminační tendence nejsou většinou výsledkem vědomého úsilí o poškození či neřešení zájmů příslušníků této minority, nýbrž „pouze“ výsledkem poměrně nízkého povědomí o problémech zdravotně postižených.

NÁZORY STUDENTŮ SP

Prevence u nás???

- Jaké jsou vaše zkušenosti s osobami se zdravotním postižením?

- Jaké zkušenosti mají osoby s postižením s osobami intaktními?

